

Ամայա ՍՈՂՈՄՈՆՅԱՆ
Երևանի պետական համալսարան

ՄԵՂՔԻ ԸՆԿԱԼՈՒՄԸ ԽԱԼԵԴ ՀՈՍԵՅՆԻԻ
«ՕԴԱՊԱՐՈՒԿ ԹՈՅՆՈՂԸ» ՎԵՊՈՒՄ

«Դու վագում ես օդապարուկի հետևից, կարծես այն քո ճակատագիրն է՝
փորձելով բռնել այն: Սակայն ճակատագիրն է բռնելու քեզ»:
Խալեդ Հոսեյնի

Հողվածում փորձ է կատարվում բացահայտել ժամանակակից աֆղան գրող Խալեդ Հոսեյնիի «Օդապարուկ թոցնողը» վեպի գլխավոր հերոս Ամիրի մեղքի ընկալումը: Հոսեյնիի նուրբ, հեզնական և սենտիմենտալ վեպի օգնությամբ ըմբռնում ենք գլխավոր հերոս Ամիրի հոգեկան ապրումներն ու ականատեսը դառնում հերոսի խորացող մեղքի գիտակցմանը:

Մեղքի, դավաճանության, սիրո ընկալումներն ու հերոսի վերաբերմունքն իր լավագույն ընկեր Հասանի հանդեպ օգնում են էլ ավելի լավ հասկանալ վեպն ու աֆղան հեղինակին:

Բանալի բառեր. օդապարուկ, ընկերություն, դավաճանություն, մեղք, արյան գիտակցություն, կորսված հայրենիք, փրկագնում

«Օդապարուկ թոցնողը» վեպի հեղինակ Խալեդ Հոսեյնին արդեն իսկ կենդանի դասական է, գրող, ում տաղանդը բացահայտվեց հենց առաջին ստեղծագործությամբ, որին միշտ կկարդան նրանք, ում մտահոգում է անհատի ապագան: Երբ Աֆղանստանում կյանքն այլևս դառնում է անտանելի Հոսեյնիի ընտանիքը տեղափոխվում է ԱՄՆ: Մարդկանց իրական տառապանքները Հոսեյնին սեփական աչքերով չի տեսնում: Սակայն երբ սկսվում է պատերազմը, տղան ոչ մի բոլոր չի դադարում հետևել իր հայրենակիցների ու հայրենիքի ճակատագրին: Ավերված ու քարուքանդ տները, անօթևան մնացած մարդիկ, սովը, համաճարակները արթնացնում են գրողին: Մարդկության հանդեպ ունեցած կարեկցանքը, որը հանգիստ չի տալիս Հոսեյնիին, ուղղորդում է նրան մասնագիտության ընտրության հարցում: Տղան որոշում է բժիշկ դառնալ ու հնարավորության դեպքում տեղափոխվել հայրենիք՝ մարդասիրական նպատակներով, բայց որոշ իրադարձությունների արդյունքում նրա նպատակները մի փոքր փոխվում են: Իր հարազատ երկրում, իր ավերված հայրենիքում նա չի լինում, սակայն հայրենիքի ճակատագիրն այնքան է մտահոգում Հոսեյնիին, որ նա իր տեսած հին Քաբուլի մոտիվներով նույնիսկ կարողանում է գլուխգործոց ստեղծել: Մարդկային հոգու տկարության, վախկոտության, լռության ու դավաճանության, բումերանգի՝ անսխալ գործող օրենքի մասին այս վեպը, որը ստեղծում է

Հոսեյնին միանգամից կարողանում է նվաճել թե՛ քննադատներին, թե՛ ընթերցողներին:

Աֆղանական ծագում ունեցող Խալեդ Հոսեյնիի «Օդապարուկ թոցնողը» վեպը պատմություն է կորսված հայրենիքի ու մանկության, անդառնալի սխալների, տիեզերքի անսխալական օրենքների մասին: Սա հոգեցունց մի վեպ է տարբեր սոցիալական կարգավիճակներում գտնվող երկու ընկերների, նրանց անշահախնդիր ընկերության ու նրանցից մեկի լռության ու դավաճանության մասին: Ամիրը մեղք է գործում, երբ ընդամենը փոքր երեխա է, բայց անցյալը ճանկերով կառչում է նրանից, ու նա տարիներ շարունակ չի կարողանում ազատվել մեղքի զգացումից, մինչև որ կյանքը նորից լավը դառնալու հնարավորություն է ընձեռում նրան:

Մեղքի ընկալման բացահայտումը սկսվում է, երբ 1933 թվականին ծնվում է Բաբան և երկու եղբայրներ՝ Քաբուլի մեծահարուստ ու հեղինակավոր ընտանիքի երիտասարդներ, նստում են իրենց հոր «Ֆորդի» դեկին: Հաշիշ ծխած ու ֆրանսիական գինուց հարբած՝ Փաղմանիի ճանապարհին նրանք ավտովթարի են ենթարկում երկու հազարա ամուսինների, իսկ նրանց ողջ մնացած որդուն բերում են տուն: Այդ տղան Ալին է՝ Հասանի հայրը: Ալին ու Բաբան միասին են մեծանում, որպես մանկության խաղընկերներ, ինչպես Հասանն ու Ամիրը՝ մեկ սերունդ հետո: Բաբան միշտ պատմում է, թե ինչ չարություններ են արել Ալիի հետ, սակայն ոչ մի անգամ Բաբան Ալին ընկեր չի անվանում: Հետաքրքիրն այն է, որ Ամիրն էլ երբեք Հասանի մասին չի մտածում որպես ընկերոջ: Նրանք միասին են սովորում առանց ձեռքերի հեծանիվ քշել, սովարաթղթե տուփից տեսախցիկ սարքել, օդապարուկ թոցնելով ու դրա ետևից վազելով ձմեռն անցկացնել: Ամիրի համար Աֆղանստանը մարմնավորում է Հասանը՝ նրբամարմին այս տղան՝ սափրած գլխով ու ցածր ականջներով, ում չինական տիկնիկի դեմքը մշտապես լուսավորում է պռատ շրթունքով ժպիտը: Բայց այս ամենը ոչ մի նշանակություն չունի, որովհետև պատմությունը հեշտ չէ հաղթահարել: Ոչ էլ կրոնը: Ի վերջո Ամիրը փաշտուն է, իսկ Հասանը՝ հազարա, Ամիրը սուննի է, Հասանը՝ շիա, ու ոչինչ չի կարող փոխվել: Բայց նրանք երեխաներ են, որոնք միասին են սովորել չորեքթաթ քայլել ու ոչ մի պատմություն, ազգային պատկանելություն, հասարակական կարգ կամ կրոն դա ի գորու չէ փոխել: Բաբան և՛ Ամիրին, և՛ Հասանին շաբաթական տասը աֆղանի է տալիս, ու նրանք այդ գումարը ծախսում են կոկա-կոլայի ու պիստակով վարդաջրի պաղպաղակի վրա: Բաբան Հասանին վերաբերվում է սեփական որդու պես: Ամիրը խանդում է ու այդպես էլ չի կարողանում հաղթահարել ինքն իրեն, երբ տեսնում է, որ Բաբան Հասանին վառվող աչքերով է նայում: Հասանի ծննդյան օրը Բաբան տանում է տղաներին քաղաքի ամենալավ օդապարուկ սարքողի մոտ ու Հասանի համար գնում ամենագեղեցիկ օդապարուկը, որով էլ տղաները հաղթում են մրցույթում: Սակայն ուսում-

նական տարվա ընթացքում նրանք ունեն իրենց ամենօրյա կարգուկանոնը, որն իրարից մեղմ ասած շատ է տարբերվում: Մինչ Ամիրը նախաճաշում է ու դժգոհում տնային աշխատանքներից, Հասանը հավաքում է Ամիրի անկողինը, փայլեցնում կոշիկները, արդուկում այդ օրվա շորերը, հավաքում գրքերն ու մատիտները: Եվ այն ժամանակ, երբ Ամիրն ու Բաբան «Ֆորդ մուստանգով» շրջում են, Հասանը մնում է տանը, լվանում կեղտոտ հագուստը, ավլում հատակը, ճաշ պատրաստում, ջրում սիգամարզը: Դպրոցից հետո ընկերները հանդիպում են իրենց անվանական ծառի մոտ ու Ամիրը Հասանի համար պատմություններ է կարդում, որոնք նա չի կարող ինքնուրույն կարդալ: Այն, որ Հասանը պիտի անգրագետ լինի, կանխորոշված է նրա ծնվելու պահին, կամ գուցե Սանաուբարի անհյուրընկալ արգանդում՝ ի վերջո ծառայի ինչի՞ն է պետք գրավոր խոսքը: Անկախ ամեն ինչից Հասանին գրավում է բառերի առեղծվածը, նրան գայթակղում է դրանց արգելված, խորհրդավոր աշխարհը: Ամիրը բանաստեղծություններ, պատմվածքներ ու հանելուկներ է կարդում Հասանի համար և մի օր դադարում, երբ տեսնում է, որ Հասանն իրենից լավ է լուծում դրանք: Հասանի սիրելի գիրքը «Շահնամեն» է, իսկ ընկերների սիրելի պատմությունը՝ «Ռոստամ և Սոհրաբը»: Մի օր Ամիրը որոշում է Հասանի գլխին խաղ խաղալ, սկսում է կարդալ, շեղվում է գրքից ու սկսում իր սեփական պատմությունը պատմել: Հասանն իհարկե չի հասկանում. նրա համար բառերը կոդերի կույտ էին ընդամենը, բայց վերջում, երբ Ամիրը ծաղրանքով հարցնում է, արդյոք դուր եկավ նրան պատմությունը, Հասանը պատասխանում է, որ դա այսքան ժամանակ նրա կարդացածներից լավագույնն էր (Հոսեյնի, 2017: 40):

Այդ պահին Հասանը Ամիրի համար արքայազն էր, իսկական ընկեր ու նա աշխարհի չափ սիրում էր Հասանին: Ամիրը ոգևորված որոշում է գրել իր առաջին պատմությունն ու ցույց տալ Բաբային, բայց հիասթափվում է, որովհետև Բաբան նույնիսկ չի ցանկանում նայել այն: Ամիրը մի րոպե այդպես կանգնած է մնում ու դա իր կյանքի ամենաերկար րոպեն է թվում, վայրկյանները ձգվում են ու նրանց միջև հավերժություն է անցնում: Այդ պահին Ամիրի մոտ ցանկություն է առաջանում բացել երակները, որ Բաբայի նզովյալ արյունը դուրս գա իր մարմնից: Ինչպես միշտ Ռահիմ Խանն է փրկում իրավիճակն ու կարդալուց հետո մի նամակ է տալիս Ամիրին, որտեղ գրված էր. «Աստված քեզ տաղանդ է շնորհել» (Հոսեյնի, 2017: 42):

Ամիրը մի պահ նույնիսկ ափսոսում է, որ իր հայրը Ռահիմ խանը չէ, հետո մտածում Բաբայի մասին ու հանկարծ նրան այնպիսի ուժեղ մեղքի զգացում է համակում, որ հագիվ է հասնում լոգասենյակ ու փսխում: Մի ակնթարթում Աֆղանստանը փոխվում է: Հասանը Ամիրի համար այդպես էլ միակ կատարյալ ունկնդիրն է մնում: Նա ընկղմվում է պատմության մեջ ու պատմության յուրաքանչյուր երանգի հետ փոխում դեմքի արտահայտությունը: Նա «Մաշալլահ» է գոռում ու դեմքը փայլում է: «Դու մի օր

մեծ գրող կդառնաս ու մարդիկ ամբողջ աշխարհում կկարդան քո պատմությունները» (Հոսեյնի, 2017: 43):

Գրքերի, գրական, գեղարվեստական անմեռ գործերի մեծամասնությունը գրվում են միևնույն սկզբունքով՝ հեղինակը պատմում է ինչ-որ մի ժամանակ իր տեսածը, իր զգացածը, իր ապրածը կամ այն չապրածը, որը կարող էր ապրել ու չի ապրել: Բայց լինում է նաև հակառակը, լինում են գրական հզոր գործեր, որոնք մեր ենթագիտակցությունից անցնում են գրչին, տպվում ու տարածվում, հետո միայն սկսում են տեղի ունենալ: Դա թերևս մարդկային ուղեղի, բանականության ու ենթագիտակցության կապի չբացահայտված կողմերից է, մարդու մտքի ուժը, որին իրենց աշխատություններն են նվիրում բազմաթիվ հեղինակներ: Ճիշտ այդպես էլ գրվել է Խալեդ Հոսեյնիի «Օդապարուկ թոցնողը» վեպը: Ընդհանրությունն իր հերոսի հետ այն է, որ Հոսեյնին էլ Ամիրի պես լքում է իր հայրենիքը 11 տարեկան հասակում ու հայրենիք վերադառնում դրանից միայն 27 տարի անց: Բայց Հոսեյնիի մոտ մնացած ամեն բան ճիշտ հակառակն է: Նա իր հերոսի միջոցով չի պատմում այն, ինչ կատարվել է իր հետ և սա ինքնակենսագրական վեպ անվանելը սխալ է: Անգամ Հոսեյնին է զարմացած ապրումների այն զուգահեռությունից, որոնք զգացել են ինքն ու իր հերոսը: Արդեն ճանապարհին Հոսեյնին ասես ծուլվում է իր հերոսի՝ Ամիրի հետ, հայրենի հողին ոտք դնելուց հետո զգում է, թե որքան մեծ կապ կա իր ու այդ հողի միջև, ինչին ինքը երբեք ուշադրություն չի դարձրել արևմուտքում ապրած ժամանակ: Ինքը չի մոռացել Աֆղանստանը, այն իր մեջ է, իրեն ծուլված, ու ամեն ինչից դատելով՝ հայրենիքն ինքն էլ իր զավակին չի մոռացել: Ու հիմա ինքը կապրի այն, ինչի մասին գրել է: Երկու տարվա քաբուլյան կյանքը գրողի առջև ամեն օր մի նոր բացահայտում է անում, նա տեսնում է այն ամենը, ինչ արդեն տեսել է իր հերոսը՝ իր իսկ գրչով: Ինքն էլ իր հերոսի պես իրեն զբոսաշրջիկ է զգում սեփական տանը, ինքն էլ չի մասնակցել Աֆղանստանի պատերազմին, ինքն էլ չի տառապել մնացած հարազատների հետ միասին, ու հիմա ինքն էլ Ամիրի պես մեղքի զգացում ունի: Փաստորեն ինքը Ամիրն է, ինքը Հասանը չէ, ինքը կատարել է Ամիրի ընտրությունը և սեփական հարմարավետությունն ու բարեկեցությունը հայրենիքի ճակատագրից վեր է դասել, չնայած նրան, որ ընտրությունն իրականում արել է ոչ թե ինքը, այլ իր հայրը: Հետո սկսվում է հիշողությունների շքերթը: Ամիրն ապրում է իր տեսած Քաբուլի ու ներկայիս Քաբուլի տարբերությունը, ու հիմա էլ Ամիրի ապրումներն ապրում է Հոսեյնին: Նա տեսնում է Քաբուլի գեղեցիկ Ջադեխ փողոցը, որի վրա հիմա միայն ավերակներ են, կործանված տների պատեր, պատերի վրա՝ գնդակների հետքեր: Ահա և փլուզված տների մնացորդներով կառուցված մուրացիկների այն ապաստարանը, որն ինքը գտել է Ամիրի աչքերով: Ահա և «Կինոպարկ»-ը, ուր Հոսեյնին ու նրա եղբայրը բազմիցս եկել են ֆիլմ դիտելու, ու որտեղ ֆիլմ են դիտել նաև Ամիրն ու իր հավատարիմ

Հասանը: Վերջապես այն փողոցը, որտեղից Ամիրն ու Հասանը օդապարուկ էին գնում, և որտեղից մանուկ Հոսեյնի համար գրեթե ամեն օր պաղպաղակ էր գնում հայրը: Հոսեյնին իր հերոս Ամիրի հետ միասին նայում է 16-րդ դարում թագավորած Բաբուրի պատվին կառուցած այգիներից վեր կապույտ ու պարզ երկնքին: Այստեղ միայն երկնքի կապույտն է անփոփոխ մնացել: Նայում է Հոսեյնին այդ կապույտին ու հիշում 1975 թվականի արևային պայծառ այն օրը, երբ 12-ամյա Ամիրը կատարեց իր ընտրությունն ու դավաճանեց Հասանին, այն Հասանին, որն իրեն աստվածացնում էր: Հետո Ամիրը ևս մեկ անգամ կատարեց իր ընտրությունն ու լքեց հայրենիքը, իսկ Հասանը մնաց ու ապրեց պատերազմը: Հեղինակին առանձնապես ցնցում է իր փնտրած տունը: Իր նկարագրած Ամիրի տունը գտնվում է իրենց տան ճիշտ հարևանությամբ: Նա մեծ դժվարությամբ գտնում է փողոցն ու տուն մտնում: Այնտեղ նրան, ինչպես և իր հերոս Ամիրին, դիմավորում են զինվորները, բայց նրանք թույլ են տալիս, որ նա շրջի տան մեջ: Իր հիշողության մեջ որքան ամուր է մնացել իրենց տունը, որքան գեղեցիկ, հարմարավետ, ու այն, ինչ ինքը հիմա տեսնում է, բոլորովին կապ չունի այն ամենի հետ, ինչ տեսել է մանուկ հասակում: Հետագայում, երբ Հոսեյնին նկարագրում է իր այդ ճամփորդությունը, անպայման պատմում է խորհրդավոր այն պահի մասին, երբ ինքն էլ Ամիրի հետ ասես կանգնել է դարպասների մեջտեղում: Նա իր կողքին իրական զգացողությամբ զգացել է իրեն ժպտացող հերոսի ներկայությունը: «Դուք կասե՞ք՝ իբր կյանքը գողացել է իմ երևակայությունը, ես էլ կասեմ՝ դե ինչ, թող այդպես լինի», - ասում է Հոսեյնին (Հոսեյնի, 2017: 9): Վեպի հիմքում ընկած են Ամիրի և Հասանի հարաբերությունները: Դրանք բարդ են, հաճախ անհասկանալի: Ամիրն իրականում վախենում է Հասանի համար իսկական ընկեր լինելուց: Ամիրն անընդհատ ստուգում է Հասանի հավատարմությունը, զայրանում է նրա վրա, օդապարուկների մրցաշարից հետո այլևս չի ցանկանում ընկերություն անել Հասանի հետ: Ընկերության սկզբում նրանք հաճախ են գնում նռան ծառի մոտ, որտեղ ժամերով կարդում ու խաղում են: Ամառային մի օր էլ խոհանոցային դանակով ծառի վրա փորագրում են իրենց անունները՝ «Ամիր և Հասան՝ Քաբուլի սուլթաններ» (Հոսեյնի, 2017: 37): Այս բառերը պաշտոնապես հաստատում են, որ այդ ծառն իրենցն է: Հետագայում Ամիրին ուղղված նամակում Հասանը նշում է, որ ծառը տարիներ շարունակ պտուղ չի տվել: Վեպի սկզբից մենք սկսում ենք հասկանալ, որ Ամիրն անընդհատ մրցակցության մեջ է Բաբայի ուշադրության համար և իրեն հաճախ կողմնակի անձ է զգում հոր կյանքում: Երբ Ամիրը հաղթում է օդապարուկների մրցաշարում, Բաբայի և նրա հարաբերությունները ենթարկվում են էական փոփոխության: Նրանք ընկերանում են, սակայն Ամիրը, միևնույնն է, երջանիկ չէ: Հոր և որդու հարաբերությունների էությունն ամբողջապես երևում է այս հատվածից. «Մենք, ըստ էության, ինքներս մեզ խաբում էինք՝

մտածելով, որ թղթից, սոսնձից ու բամբուկից պատրաստված խաղալիքն ի գորու է ինչ-որ կերպ լցնելու մեր միջև անդունդը» /Հոսեյնի, 2017: 96/:

Երբ Ամիրը ծառուղում ականատես է լինում Հասանի ողբերգությանը, նա հիշում է աֆղանական տոնակատարությունը, որի ժամանակ պետք էր ոչխար գոհաբերել: Նա տեսնում է ոչխարի աչքերը մահից վայրկյաններ առաջ ու համոզված է, որ կենդանին ամեն ինչ հասկանում է, տեսնում է իր անխուսափելի կործանումն ու պատկերացնում, որ դա ավելի բարձր նպատակի է ծառայում: Ամիրը կրկին վերհիշում է սա, երբ տեսնում է Սոհրաբին Թալիբանի տանը:

Ամերիկյան այն տեղն է դառնում, որտեղ Ամիրը թաղում է իր հիշողությունները, իսկ Բաբան՝ սգում իրենը: Նրանց հարաբերությունները փոխվում են, և Ամիրը սկսում է դիտել հորը՝ որպես ավելի բարդ բնավորությամբ մարդու: Ամերիկայում հոր ու որդու հարաբերություններն ավելի պարզ են դառնում, նրանք ապրում են միասին՝ ամեն մեկն իր կյանքով: Բաբան հիասթափված է Ամիրի՝ գրող դառնալու որոշումից, բայց հպարտանում է, երբ Ամիրն ավարտում է համալսարանն ու ամուսնամուտ: Ամիրը հաճախ է հիշում հորն ու նրա խոսքերը:

«Անկախ նրանից, թե ինչ է սովորեցնում մուլան, կա միայն մի մեղք, միայն մեկը: Դա գողությունն է: Յանկացած այլ մեղք գողության մի տեսակ է» (Հոսեյնի, 2017: 28): Բաբան խոսում է որդու հետ մեղքի մասին և բացատրում, որ ամենամեծ մեղքը գողությունն է: «Երբ մարդ ես սպանում, գողանում ես նրա կյանքը, գողանում ես նրա կնոջից ամուսին ունենալու իրավունքը, երեխաներին զրկում ես հորից: Երբ սուտ ես ասում, գողանում ես ճշմարտությունն իմանալու որևէ մեկի իրավունքը: Երբ խաբում ես, գողանում ես արդարության իրավունքը» (Հոսեյնի, 2017: 28): Երբ Բաբան 6 տարեկան էր, տուն գող է մտնում ու սպանում Բաբայի հորը՝ զրկելով նրան հորից: Բաբան մեղքը յուրովի է ընկալում և ամենածանր հարվածը որդու համար այն է, որ իր կնոջ մահվան մեջ նա հոգու խորքում մեղադրում է հենց նրան: «Իսկ ինչո՞ւ մտածում է նա, ես ի վերջո սպանել եմ նրա սիրելի կնոջը, նրա գեղեցիկ արքայադստերը»: «Գոնե պարկեշտություն ունենալի մի քիչ իրեն նմանվելու, բայց ես նրան նման չեմ, բացարձակապես» (Հոսեյնի, 2017: 29):

Տղան փորձում է հոր խորթություններից փախչել մահացած մոր գրքերի օգնությամբ: Նա կարդում է ամեն ինչ՝ Ռումի, Հաֆեզ, Սաադի, Հյուգո, Ժյուլ Վեռն, Մարկ Տվեն, Յան Ֆլեմինգ:

«Նա միշտ խրված է այդ գրքերում, կամ քարշ է գալիս տնով մեկ, ոնց որ երազի մեջ լինի» (Հոսեյնի, 2017: 31): Բաբան ավելի շուտ կցանկանար, որ իր տղան ֆուտբոլ խաղար, կամ գոնե դիտեր, բայց այդ ամենը նրան հետաքրքիր չէ և ինչպես Ռահիմ Խանն է ասում. «Երեխաները գունագարդման գրքեր չեն: Դու չես կարող նրանց նկարել ուզածդ գույներով» (Հոսեյնի, 2017: 31): Բաբան երբեմն մտքերի մեջ է ընկնում, նայում պատուհանից դուրս ու տեսնում, թե ինչպես է որդին խաղում

թաղի տղաների հետ: Ինչպես են նրան քամահրում, խաղալիքները ձեռքից առնում, մի ապտակ այստեղ տալիս, մի թաթալոշ այնտեղ: Խնդիրն այն է, որ նա երբեք չի պատասխանում: Երբեք: Նա պարզապես գլուխը կախում է: «Այդ տղալի մեջ ինչ-որ բան պակասում է, մի կարևոր բան չկա» (Հոսեյնի, 2017: 32): Երբ Ռահիմ Խանն ասում է, որ տղան ինքը պիտի գտնի իր ճանապարհը Բաբան հարցնում է. «Իսկ ո՞ր է նա գնում, մի տղա, ով իր պատիվը չի պաշտպանում, դառնում է մի մարդ, ով ոչ մեկի պատիվը չի պաշտպանի: Ինչ-որ բան կա Ամիրի մեջ, որն ինձ անհանգստացնում է, բայց չեմ կարողանում արտահայտել: Եթե աչքովս տեսած չլինեի, որ բժիշկը նրան իմ կնոջ մարմնից հանեց, երբեք չէի հավատա, որ իմ որդին է» (Հոսեյնի, 2017: 33): Ցավալին այն է, որ այս խոսակցությունը Ամիրը լսում է, և ինչ որ բան փոխվում է նրա մեջ: Բաբան այդպես էլ չի սիրում ու չի ընդունում որդու մեղմ բնավորությունը, քամահրանքով է նայում նրան, երբ տղան անգամ իրեն պաշտպանելու համարձակություն չի ունենում: Միշտ նրան օրինակ է բերում ընկերոջը՝ Հասանին՝ թաքուն հիանալով նրանով: Սակայն Հասանով հիանալու համար Բաբան իրական պատճառ ունի, որի մասին Ամիրն իմանում է միայն տարիներ անց, երբ Բաբան արդեն չկա, ու չկա նաև Հասանը: Նա, ով ամենամեծ հանցանքը համարում է գողությունը, գողացել է ընկերոջ պատիվը, երեխայի՝ մայր ունենալու իրավունքը: Ողջ կյանքում լավ ապրած, հարգանք ու սեր վայելած Բաբան հասկանում է, որ իր որդին ապագա չունի կործանվող Աֆղանստանում: Հագնելով իր ամենաթանկ հագուստն ու իր հետ ընդամենը երկու ճամպրուկ վերցնելով՝ նա որդու հետ միասին միանում է փախստականների այն խմբին, որոնք խաղաղ կյանքի հույսով մեկնում են ապրելու օվկիանոսից այն կողմ: Նա թողնում է հայրենիքում ամեն-ամեն ինչ՝ տուն, ընկերներ, անցյալ, հուշեր, սակայն այդ ամենը ոչինչ է այն մեկի համեմատ, որ պիտի ապրեր իրենից հեռու: Նա թողնում է Հասանին, որի գաղտնիքը ոչ մի կերպ բացահայտել չի կարողանում՝ իր հետ միասին մյուս աշխարհ տանելով:

Ամբողջ պատմությունը ծավալվում է երկու հավատարիմ ընկերների՝ Ամիրի ու Հասանի կյանքի, մանկության ապրած հիանալի տարիների շուրջ: Ամիրը, լինելով հարուստի որդի, ընկերների մոտ ամաչում է Հասանի համար, բայց ընկերություն չանել չի կարող: Նա սիրում է Հասանին: Չափից դուրս համարձակ է Հասանը, չափից դուրս ազնիվ, նվիրված, ամեն դժվարություն հպարտորեն ու լուռ տանող: Հասանը չի դավաճանում Ամիրին անգամ Ամիրի դավաճանության ժամանակ, չի մատնում նրան, արդարություն չի որոնում, մեղադրանքներ չի շոայլում: Հասանի աշխարհայացքի և հոգեկերտվածքի ձևավորման մեջ մեծ ներդրում ունի նրա հայրը՝ ծառա Ալին, ով գլխիկոր ընդունում է ամեն հարված: Հեղինակն այստեղ կրկնում է պատմությունը՝ ժամանակին Ամիրի հայրն է դավաճանել Ալին, ու Ալին ներել է, հիմա էլ Ամիրն ինքն է դավաճանում Ալիի որդուն, ու Հասանը նույնպես նրա հանդեպ լուռ ներո-

ղամտություն է ցուցաբերում: Բայց որքա՞ն կարող է Ամիրն ապրել՝ իր վախկոտության պատճառով ցուցաբերած դավաճանության մեղքը հոգում: Մեղքի ծանր բեռն ուսերին՝ նա տեղափոխվում է Ամերիկա, այնտեղ փորձում նոր կյանք սկսել, ու դրա մասին ոչ մի կենդանի էակի պատմել չի կարողանում, ինչպես և չի կարողանում ազատվել դրանից: Ու վերջապես կյանքը նրան ուղղվելու հնարավորություն է ընձեռում: Իր կյանքի գնով նա մեկնում է ավերված Քաբուլ, չգիտի անգամ՝ այնտեղից ողջ կարո՞ղ է վերադառնալ, թե ոչ, սակայն մեղքից ազատվելու հեռանկարը նրան առաջ է մղում: Ամիրը փրկում է Հասանի որդուն, փրկում է այն սրիկայի ճիրաններից, ում դեմքին մի անգամ հենց իրեն՝ Ամիրին փրկելու համար պարսատիկը ձգած էր պահել փոքրիկ Հասանը: Վեպի սկզբում ու վերջում բոլոր հերոսներն ուրիշ են, նույնիսկ Քաբուլն է փոփոխության ենթարկվում: Վեպի սկզբում այն արևելյան ծաղկող, ուրախ քաղաք է, որտեղ խաղում են Ամիրն ու Հասանը, իսկ վերջում Քաբուլը վերափոխվում է տառապող ու ծխացող քաղաքի: Ամենուրեք միայն ավերակներ, ողբերգություն ու անդառնալի կորուստներ են: Վեպի վերջում ծաղկող Քաբուլի մասին հեղինակը չի գրում, Քաբուլն այդպես էլ մնում է իր ծխացող ներկայի մեջ, սակայն հերոսի սրտից այն հին Քաբուլը, որ իր լուսավոր մանկությունն էր ապահովել, այդպես էլ երբեք դուրս չի գալիս: Ամիրը մեծ զոհողությունների գնով փրկում է իր, Հասանի, Բաբայի, Ալիի, իրենց մեծ ընտանիքի միակ ժառանգին՝ Հասանի որդուն, ու իր հետ տանում ապրելու օվկիանոսից այն կողմ՝ հստակ իմանալով այն բոլոր դժվարությունների, օտարության զգացողության, նոր երկրին չհարմարվելու մասին: Բայց Հասանի որդուն ինքն այլևս երբեք մենակ չի թողնելու. նրա հոր նկատմամբ մեղքն իր խղճին արդեն բավական է:

Այն պահից սկսած, երբ Ամիրը դավաճանում է Հասանին, սկսվում է հոգեկան դժոխքը, որն այդպես էլ չի ավարտվում: Շուրջ 30 տարի նա այդ օրվա արհավիրքից ազատվել չի կարողանում: Ճակատագրի քամին երկու տարբեր օդապարուկների նման այս ու այն կողմ է քշում ընկերներին, ու մանկության սխալն ուղղելու հնարավորություն այլևս չի տրվում: Սակայն հենց այն ժամանակ, երբ Ամիրն արդեն համակերպվում է իր ներսում եղած դժոխքի հետ, կյանքը նրան իր ամենամեծ սխալն ուղղելու, իր՝ արդեն սպիացած վերքը բուժելու ու սեփական եսասիրությունից ազատվելու հնարավորություն է ընձեռում: Կորուստներն, իհարկե, անդառնալի են, չկա այլևս Հասանը, չկա իրենց մանկությունը, չկա հայրենիքը, չկա հայրը, բայց կա մեկը, ով աշխարհում ամեն ինչից շատ սպասում է փրկօղակի: Հասանի որդին նորից հույս է ներշնչում Ամիրին, Սոհրաբը Ամիրին մեղքերը քավելու հնարավորություն է տալիս: Նա փրկում է Սոհրաբին, սովորեցնում նրան օդապարուկ թռցնել: Ամիրը համոզվում է, որ արյան գիտակցությունից վեր ոչինչ չի կարող լինել: Նա փորձում է տղային լավ կյանքով ապահովել ու այդ կերպ մաքրել իր

խիղճը: Հատկանշական է, որ օդապարուկ թոցներու պահին, երբ Ամիրը վազում է տղայի համար, կրկնում է Հասանի խոսքերը. «Քեզ համար թեկուզ հազար անգամ» (Հոսեյնի, 2017: 377):

Այս վեպը գրական հազվագյուտ մի գործ է այն մասին, որ աշխարհում կատարվող ոչինչ չի մոռացվում, ոչ մի արարք անպատիժ չի մնում: Մարդկային ճակատագրում իսկապես կա արդարություն, իսկ արյան գիտակցությունը վեր է ամեն ինչից: Սա պատմություն է բնության անսխալ գործող օրենքների մասին, որոնց իրագործման համար մարդը երբեմն պատշաճ համբերություն չի ցուցաբերում: Երբեմն էլ ուղղակի չի արձագանքում, քանի որ շատ հաճախ նրա ներսի վախկոտ ես-ը ճնշում է բարձր ես-ին: Անկանխատեսելի վերջաբանով հրաշալի այս վեպը մարդկային հոգու տկարության ու ամեն արածի համար պատասխանատվության քաջություն ունենալու մասին է: Մանկության ընկերներից մեկն այդպես էլ մնում ու ապրում է ավերակի վերածված հայրենիքում՝ թալիբների ու արտաքին թշնամու հետ կողք կողքի, բայց ապրում է խաղաղ, առանց մեղքի զգացումի, քանի որ ինքը կյանքում ամենակարևոր բաները ճիշտ է արել: Իսկ մյուսը, ով արտաքուստ ապահով կյանքով էր ապրում, երջանկություն որոնելով ավերված հայրենիքից հեռու՝ տարիներ շարունակ փորձում է համակերպվել իր հոգին բզկտող մեղքի զգացողության, հոգեկան աշխարհը ցավեցնող սպիների ու տառապանքի հետ:

Վեպը սկսվում է Ամիրի հիշողությամբ, երբ նա գաղտագողի նայում է ծառուղուն՝ փնտրելով Հասանին, որը նրա համար օդապարուկի հետևից է վազում: Ու ավարտվում նրանով, որ Ամիրը վազում է օդապարուկի հետևից Հասանի որդու՝ Սոհրաբի համար, որը նոր կյանք է սկսում Ամիրի հետ Ամերիկայում: Այս տեսարանները պատահական չեն ընտրված: «Աֆղանները սիրում են ասել՝ կյանքը շարունակվում է, ուշադրություն չի դարձնում սկզբին, վերջին, ճգնաժամին կամ կատարսիսին, առաջ է շարժվում քոչվորների դանդաղ, փոշոտ քարավանի նման» (Հոսեյնի, 2017: 363):

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

1. Հոսեյնի Խ. Օդապարուկ թոցնողը, թրգմ.Մարիա Սադոյանի, Երևան, Զանգակ հրատարակչություն, 2017:
2. Hosseini K. The Kite Runner, New York, Riverhead Books, 2005.
3. <https://ijels.com/ojs/index.php/ijels/article/view/46>
4. <https://www.theguardian.com/books/2013/jun/01/khaled-hosseini-kite-runner-interview>
5. <https://www.arcjournals.org/pdfs/ijhsse/v4-i2/9.pdf>

А. СОГОМОНЯН – Восприятие вины в романе Халеда Хоссейна «Бегающий за ветром». – Целью статьи является выявление главного героя Амира в романе «Бегающий за ветром» современного писателя Халеда Хоссейна. Тонкий, ироничный и сентиментальный роман Хоссейна помогает уловить психические эмоции и вину главного героя Амира. Восприятие греха, предательства, любви и отношение героя к своему лучшему другу Хасану помогают лучше понять роман и афганского автора.

Ключевые слова: воздушный змей, дружба, измена, грех, сознание крови, потерянная родина, искупление

A. SOGHOMONYAN – The Concept of Sin in Khaled Hosseini's Novel "The Kite Runner". – The purpose of the paper is to reveal modern novelist Khaled Hosseini's main hero Amir in the novel "The Kite Runner". Hosseini's delicate, ironic and sentimental novel helps to perceive the main hero Amir's inward emotions and guilt. The perceptions of sin, betrayal, love and the hero's attitude toward his best friend Hassan help us to understand the novel and the Afghan author better.

Key words: kite, friendship, betrayal, sin, consciousness of blood, lost homeland, redemption

Ներկայացվել է՝ 20.03.2019
Երաշխավորվել է ԵՊՀ Արտասահմանյան գրականության
ամբիոնի կողմից
Ընդունվել է տպագրության՝ 25.04.2019